

KICHIK YOSHDAGI BOLALAR KITOBXONLIGI.

Sodiqova Muattar Shokirjon qizi

*Andijon davlat pedagogika instituti Maktabgacha ta'lim
yo'nalishi 2-bosqich magistranti*

Annotatsiya: maqolada maktabgacha yoshdagi bolalar kitobxonligi va maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqini o'stirish haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, bolalar kitobxonligi, nutq o'stirish, ertak, she'r, topishmoq.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning hayotida asosan, ota-onalar va tarbiyachilar katta rol o'ynaydilar. Hali o'qish, yozish, chizishni bilmaydigan maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar dunyo sirlaridan behabar bo'ladilar. Shunga qaramay, o'zlarini qurshab olgan olamni tezroq bilib olishga, uni o'rganishga intiladilar. Bunda ota-onalar, bog'chalarda esa tarbiyachilar bolalarga yaqindan yordam berishlari, ya'ni ularga badiiy asarlardan parchalar o'qib berishlari lozim. Bunday asar yoki matn parchasining hajmi qisqa, mazmuni sodda bo'lishi talab etiladi. Shuningdek, kitoblarning rasmlari rang-barang, harflari esa yirik-yirik bo'lishi maqsadga muvofiqdir.

Bu davr bolalari tinglaydigan asarlarning ko'pchiligini ertak, qo'shiq, topishmoq, maqol, tez aytish kabi xalq og'zaki ijodi asarlari tashkil etadi. Bundan tashqari, yozuvchilar yaratgan va yuqoridagi talablarga to'la-to'kis javob beradigan asarlar ham maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar uchun qo'l keladi. Ammo shu narsani ta'kidlab o'tish kerakki, bolalar uchun ijod qiladigan qalam sohibi hayotidagi muhim, ibratli voqea va hodisalarni badiiy timsol orqali bolalar nutqiga mos tilda, ularning yoshi, ruhiyati va saviyasiga muvofiq ravishda tasvirlashi lozim.

Shoir Anvar Obidjon "Suhbat" she'rida bolalar yaxshi ko'radigan g'ozlar to'g'risida so'z yuritadi. Ma'lumki, bolalar jonivorlar, xususan, qushlarga ko'proq qiziqadilar. Shu jihatdan qaraydigan bo'lsak, bu she'r bola hayotida muhim rol o'ynaydi. Voqea juda oddiy va sodda. O'zaro suhbatdan ma'lum bo'ladiki, g'ozlarning qorni och, ularni boqish kerak. Buni shoir so'z o'yini vositasida ifoda etadi. Bu xildagi she'rlar kichkintoylarni mustaqil fikrlashga, turmush taassurotlarini to'plab, ulardan xulosa chiqarishga o'rgatadi.

Bolalarning, ayniqsa, jajji qizaloqlarning sevimli mashg'ulotlaridan biri qo'g'irchoq o'ynashdir. Yo'ldosh Sulaymonning "Qo'g'irchoq" she'rida qo'g'irchoqlarni asrab-avaylash, oddiy bir o'yinchoq vositasida kattalarning mehnatini e'zozlash masalasi o'rtaga tashlanadi:

Quyosh bilan teng turib,
Ozoda kiyintirib,
Senga taqamiz marjon,

Qo'g'irchoq, qo'g'irchoqjon.
Qo'ldan qo'ymaymiz sira,
Yuqtirmaymiz gard, shira.
Ovunchoqsan bizlarga,
Qo'g'irchoqsan bizlarga.

Har qanday yozuvchi maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga o'qib beriladigan asar tilining badiiy jihatdan puxta-pishiqligiga, tushunarli, aniq va ravonligiga alohida e'tibor beradi. Bu yoshdagi bolalarga tavsiya etiladigan asarlar hayot haqida muayyan tasavvur berishi bilan birga katta zavq-shavq bag'ishlaydi. Masalan, Valijon Ahmadjon "Qo'ziqorin" she'rida shunday yozadi:

Yomg'irli kun o'rmonda,
Tug'ildi qo'ziqorin.
"Ho'l bo'lmasin boshim", deb,
Tez kiyvoldi qalpog'in.

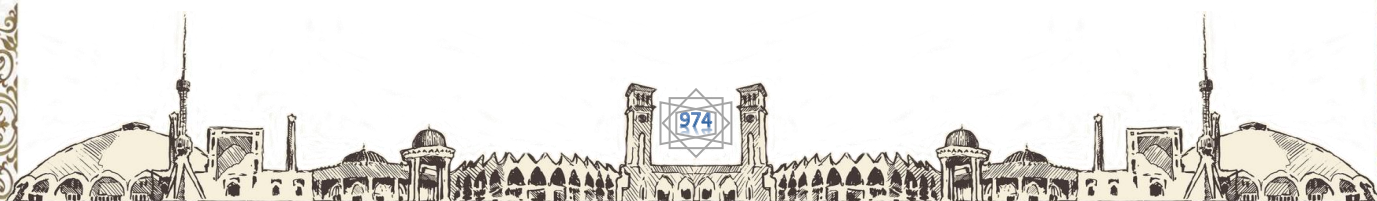
Qarang, qanday chiroyli o'xshatish. Bu she'rni kichkintoylar bir zumdayoq yodlab oladilar. Shu oddiy qo'ziqorin tasviri kichkintoylarda tabiatga nisbatan mehr-muhabbatlarini oshiradi. Abdunabi Boyqo'ziyevning "Qizimiz ta'nasi" deb nomlangan she'ri ham jajji kitobxonlarda katta taassurot qoldiradi:

Ayajon, vo-oy,
Ayajon, vi-iy,
Og'riyapti tishim-iy,
Konfet yesang tishing og'rir, deysiz-u,
Ketaverasiz qutichani qullamiy.

Bu yoshdagi bolalarga ham tabiat, Vatan, vatanparvarlik, odob, o'qishga, onaga muhabbat g'oyasi singdirilgan asarlar ko'proq tavsiya qilinadi. Jumladan, Uyg'unning "Ikki ona" she'rini o'qish va yod oldirish foydadan xoli bo'lmaydi:

Mening ikki onam bor,
Ikkisi ham mehribon,
Biri meni sut berdi,
Biri esa shirin non.
Biri menga til berib,
Bulbul qilib sayratdi.
Biri meni bag'rida
Gullar kabi yayratdi.
Biri tug'gan onamdir,
Ikkinchisi hur Vatan.
Ikkisiga barobar
Qurbon bo'lsin jon-u tan.

She'rni tinglagan kichkintoy qalbida onaga, ona-Vatanga bo'lgan muhabbat hissi yanada jo'sh uradi.

Xulosa qilib aytganda, bu davr bolalari o'zlari tinglagan asarlari yordamida asta-sekin atrof-muhit bilan tanishadilar, ona yurtga mehr-oqibatli bo'lishni, tabiatni asrashni, mehnatni sevishni o'rganadilar. Bu yoshdagi bolalarda kitobga munosabat avvalgisidan farq qiladi. Bu bolalarning yoshi va bilim saviyasi bilan bog'liq. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar, asosan, tarbiyachilar, ota-onalar yordamida badiiy asarlar bilan tanishsalar, boshlang'ich sinf o'quvchilari bu ishni o'zlari mustaqil bajaradilar. Mustaqillik ularga ishonch va zavq- shavq bag'ishlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shodiyeva O.Q. Nutq o`stirish uslubiyoti . "O`qituvchi" nashriyoti, Toshkent. 2008-yil.
2. Shodiyeva Q.S. Maktabgacha yoshdagi bolalarni to`g`ri talaffuzga o`rgatish. Toshkent. 1995- yil
3. Asqarova M., Matchonov S. va boshqalar. Kichik yoshdagi bolalar nutqini o`stirish. Toshkent. "O`zbekiston", 2001 y.
4. Rozboyeva E.M., Ahmedova Q.A. Nutq o`stirish metodikasi. Toshkent. 2004 yil
5. Qodirova F.R., Qodirova R.M.. Bolalar nutqini rivojlantirish nazariyasi va metodikasi. Toshkent. 2006- yil

